

УДК 347.412.8

Геннадій Вадимович Якушкін,

студент 1 курсу факультету № 6 ХНУВС

Науковий керівник: канд. юрид. наук, доцент Кухарев О. Є.

ЗАВДАТОК ЯК СПОСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОНАННЯ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ

Завдаток традиційно вважається одним з найбільш поширених способів забезпечення виконання зобов'язання. Відповідно до ст. 570 Цивільного кодексу України (далі – ЦК) завдатком є грошова сума або рухоме майно, що видається кредитором боржником у рахунок належних з нього за договором платежів, на підтвердження зобов'язання і на забезпечення його виконання. Виділяють такі визначальні риси завдатку.

По-перше, завдатком можуть забезпечуватися лише зобов'язання, що виникають з договорів, отже, він не може бути використаний, зокрема, для забезпечення деліктних зобов'язань.

По-друге, завдаток, будучи способом забезпечення договірного зобов'язання, одночасно виконує роль доказу укладення договору. Це означає, що якщо сторонами не оспорується факт видачі (отримання) завдатку, а також якщо і оспорується, але цей факт підтверджується доказами, договір вважається укладеним. З іншого боку, якщо договором передбачена сплата однією із сторін завдатку, то він вважатиметься укладеним лише після виконання відповідним контрагентом свого обов'язку.

По-третє, завдатком може бути забезпечено тільки виконання грошових зобов'язань. Цей висновок випливає з положення про те, що завдаток видається відповідною стороною в договірному зобов'язанні в рахунок платежів, що належать з неї.

Одним з найбільш гострих є питання співвідношення завдатку і авансу. Згідно з ч. 2 ст. 570 ЦК якщо не буде встановлено, що сума, сплачена в рахунок належних з боржника платежів, є завдатком, вона вважається авансом. Таким чином, в ч. 2 ст. 570 ЦК встановлюється презумпція авансу. Законодавець зобов'язує сторони правочину про завдаток однозначно визначати статус переданого боржником платежу саме як завдаток. В іншому випадку завдаток втрачає свої підтверджувальні та забезпечувальні функції (властивості) і залишається виключно формою розрахунків і набуває статусу авансу.

Аванс – повний або частковий платіж за договором, що виконує функцію попередньої оплати. Аванс, як і завдаток, виконує посвідчувальну та платіжну функції, але не є способом забезпечення виконання зобов'язання. Якщо сторона, що одержала аванс, не виконала своїх зобов'язань, інша сторона має право вимагати лише повернення авансу, а не сплати його подвійної суми. І, навпаки, якщо відповідальною за невиконання зобов'язання буде сторона, що передала аванс, вона має право вимагати його повернення.

Завдаток за своїми наслідками може бути прирівняний до авансу (тобто підлягає поверненню) лише за наявності наступних обставин:

- 1) у випадку припинення зобов'язання до початку його виконання;
- 2) внаслідок неможливості його виконання (наприклад, у разі випадкового знищення майна, що підлягало передачі за договором).

Необхідно зазначити, що договір, забезпечений завдатком, має бути укладений ще до моменту передачі завдатку або одночасно з ним. Наведене повністю узгоджується з правовою позицією, висловленою Верховним Судом України у постанові від 25.09.2013 у справі № 6-82цс13, за змістом якої правила ст. 570 ЦК поширюються на випадки, коли договір було укладено, але одна із сторін ухиляється від його виконання.

Одержано 20.04.2017

